

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Климент Найденов – ГГФ на СУ”Св. Климент Охридски”
(член на Научното жури)

Професионално направление – 4.4. Науки за Земята

Научна специалност – География на населението и селищата

Научно заведение – Катедра “Регионално развитие” при ГГФ на СУ

**Тема: „Миграционната политика на България и Малта във фокуса на
съвременните предизвикателства”**

Докторант: Клавдия Димитрова Маркова

1. ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТА

Докторантката Клавдия Димитрова Маркова е родена на 09.05.1979 г. в гр. Монтана. През 2005г. завършва висше образование – Магистър по право във Варненския свободен университет. През 2005г. получава диплома по бизнес английски – ниво 7 по ЕКР от Кеймбриджски международен колеж в Малта. Има отлични познания по английски език и добри познания по немски, руски и малтийски език. Притежава много добри компютърни и организационни умения.

2. ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТУРАТА

На 10.05.2015г. Клавдия Димитрова Маркова е зачислена за докторант на свободна подготовка към Катедра Регионално развитие при ГГФ на СУ „Св. Климент Охридски”. На разширено заседание на 30.05.2016 г. Катедрения съвет обсъди и насочи към защита дисертационния труд. Решението бе потвърдено и от ФС на ГГФ при СУ.

3. ДАННИ ЗА ДИСЕРТАЦИЯТА И АВТОРЕФЕРАТА

Дисертационният труд е с обем 227 страници и се състои от списък на съкращенията, увод, изложение в три глави, приключващи с изводи, заключение, предложения, приноси, публикации, включени таблици, фигури към

съответните глави, списък на използваните източници и три приложения – анкетна карта, основни държави източници на миграционна вълна към Европа и служебни бележки за одобрени доклади за публикация. Ползвани са 191 източника, 1 авторова публикация и 2 броя, одобрени в процес на публикуване. Авторефератът в обем от 50 стр. отговаря на съдържанието на дисертационния труд. Той е изготвен в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав на Р. България. В увода на дисертационния труд е обоснована актуалността, като може да се твърди, че темата е дисертабилна. Изследвани са международните, европейските и националните законодателства на Р България и Малта, механизмите и способите за работа на държавните институции с мигрантите и са изследвани инструментите за интервюиране на непридружените непълнолетни лица и тяхната удовлетвореност. За правилната ориентация на научното изследване по посочената проблематика допринасят точните формулировки на неговия обект, предмет и основна цел. Основната цел е дефинирана като “да бъдат подложени на анализ международните, европейските и национални законодателства и институционални практики, за да бъдат установени противоречията и проблемите, които създават предпоставки за допускане на незаконни икономически мигранти в ЕС и да се предложат съвременни инструменти за противодействие, включително и за промяна на международните, европейски и национални актове”. Изследователската цел е приемлива и във връзка с това има логика и целесъобразност в избора на обекта на дисертационния труд, а именно “политиката на България и Малта в условията на непредвиден и неконтролируем миграционен натиск към Европа”. Предмет на дисертацията са сравнително-правните, институционални и организационни миграционни действия на България и Малта във фокуса на политиката на Европейския съюз и отделните държави-членки, изследователски насочен към непридружените деца- мигранти от групата на уязвимите лица. Считаю, че изследователските задачи поставени от докторантката са свързани с целта, конкретизират я и са ясно и коректно дефинирани. Докторантката задава и предварителното условие, че научното изследване се ограничава за периода 2011 – 2015г., като данните и информацията ще се интерпретират с предишни и следващи периоди, за да се оцени по-реално въздействието на правните норми, законодателството и решенията на Европейския съюз. На анализ и въздействие

се подлага бежанското законодателство на България и Малта във фокуса на международните и европейски нормативни актове, съпоставими с някои добри правни норми и действия на други държави на Европа, подложени на миграционен натиск. Изследователският интерес е ограничен до непридружените непълнолетни лица в България в миграционния център в „Овча купел“ в София и миграционния център в Малта. Приложените методи на изследване допринасят за научното изясняване на тематиката и докторантката ясно демонстрира, че използваните методи са избрани чрез съзнателен процес на обмисляне и че критериите, както и положителните и отрицателните страни на индивидуалния избор на метод са добре определени. Методите, събраните и обработени материали, както и последователността на провеждане на проучванията в дисертацията са прецизно и точно описани, така че позволяват ясно разбиране на същността на извършените изследвания, както и бъдещото им възпроизвеждане от други учени.

В глава първа озаглавена “Регулаторни органи и аспекти на миграцията, демографията и бежанците” изяснява причинно- следствени връзки между войните, миграцията и демографията. Представени са различните гледни точки на известни учени по отношение на генезиса и причините за миграция. Правилно е отчетено че “Демографските измерения на миграционните процеси се основават на икономическите, социалните и историческите характеристики на миграцията”. Тук докторантката прави и първия си изводи, а именно че “единственият изход се съдържа в ограничаване незаконното влизане в страните чрез по-строг граничен контрол, задържане и наказание за незаконно влизане, срещу което ВКБООН се противопоставя и счита като нарушение на задължението за международна закрила”. Многоаспектно са представени различни същности на теоретико- методологичните регионални и световни хоризонти на различните видове миграционни движения. Специфичните проявления на пространственото движение на населението и неговата трансгранична мобилност са открити в съвременната действителност. От тук произхожда и възможността да се разглеждат като неутрализиращи миграционни движения, т.е. миграционните процеси могат да се оценяват в контекста на системния анализ, като сложно въздействащи системи, повлияни от нивото на развитие. Подробно е разгледана мотивацията за миграция. Направена

ретроспекция на понятията „мигрант“, „емигрант“, „имигрант“, „бежанец“ и „икономически мигрант“, за да се идентифицират тези, които отговарят на изискванията за международна закрила и убежище. Тук авторката дава и отговор на въпросите: Какво мотивира хората да мигрират, каква е динамиката на миграционните нагласи и миграционното поведение на представителите на различни етнически, религиозни, възрастови и образователни групи, които създават нови форми на гражданственост в приемащите страни и възпроизвеждането на социалните неравенства. Направена е обща характеристика на нормативната уредба за бежанците, след което са разгледани платформи на международните органи и европейски системи в областта на убежището и бежанците. В края на главата се прави много кратък анализ по отношение на реформиране политиката към непридружените деца мигранти. Тук той може да бъде разширен и в по нататъшни изследвания по-подробно да бъде разгледан.

Втора глава е озаглавена „Предизвикателства пред възможностите и миграционните политики на ЕС, България и Малта“. Дипломантката обобщава, че проблемът с бежанците остава актуален и все още без единна политика за приложение, а мигрантите с всяка година разширяват обхвата на своите атаки за нахлуване в ЕС не само през Малта, Италия и Гърция директно, но и през България чрез Турция и Унгария чрез Македония и Сърбия, особено през 2015 година. Анализират се първичния и вторичен миграционен натиск и терористични заплахи през периода 2011-2015 г. Авторката не излага подробно собствено мнение по отношение на въпроса - Кои са проблемите, пред които е изправена бежанската политика на Европейския съюз?, а само констатира общо известните. Интерес представляват изведените от докторантката “Ефективни мерки за ограничаване и противодействие на нелегалните икономически мигранти”. По-нататък е направен преглед на различните позиции и становища между две силни държави като Франция и Италия, който представлява неоспоримо доказателство за правилното разделение на държавите в дисертацията, съобразно географското разпределение на първичен и вторичен миграционен натиск и еволюцията на позициите на ръководните органи на отделните държави-членки на Европейския съюз. Направено е описание на моментното състояние на политиката и настроението на обществото

по отношение на бежанците в 22 европейски държави. Сравнителния анализ на правните норми в България и Малта, уреждащи статута на бежанците е единият от сравнителните предимства на дисертацията. В допълнение е направено и разграничаване на страните от ЕС на транзитни и такива, които са крайна цел на мигрантите. Аналитичния анализ на законодателството в България е на добро ниво и показва познания на докторанта по тематиката и задълбочения прочит който е направен. Отделено е подобаващо внимание и на политиката на Малта. Направените изводи спомагат за формирането на заключението на дисертацията.

С особена тежест се очертава трета глава озаглавена „Резултати от анализа на миграционните проблеми с непридружените малолетни и непълнолетни лица“. В нея проличава много ясно личния принос на докторантката. Изяснени са основни понятия използвани в главата. Добре би било да не се сравняват абсолютни стойности, а да се сравняват проценти – напр. брой подадени молби за закрила от непридружени деца съотнесени към общ брой подадени молби за закрила. За да бъде оценена степента на удовлетвореност на мигрантите е необходимо да се идентифицират подходящи индикатори, както и скала за тяхното емпирично измерване, така че да се получи от една страна достоверна и достатъчно пълна оценка на удовлетвореността, а от друга страна индикаторите да бъдат съпоставими с европейският и международен сравнителен план или друг изследван план, свързан със същите субекти. С особена стойност е направеното проучване от дипломантката въпреки, че обхватът му не е голям и не може да претендира за представителност, но предвид спецификата на интервюираните лица го приемам.

Заключението е стегнато и обобщава направените след всяка глава изводи. Направените предложения за конкретни изменения и допълнения на правни норми в действащите нормативни актове и бежанското право са интересни и с практическа приложимост.

4. Критични бележки:

- Авторът използва 45 пъти термина “Миграционен натиск”, но никъде не дава определение за него. Не разглежда и опита на Bruni & Venturini и Bohning, Schaeffer & Straubhaar от 1991 да изградят теоретичен модел за

изучаването му. Не са разгледани и схващанията на Bordonado Bermejo, Bohning, Schaeffer & Straubhaar за миграционния натиск.

- Не са разгледани и два теоретико- приложни модела на Bruni & Venturini - моделът на поколенческата подмяна на пазара на труда и поточен модел на миграционния потенциал.
- Не е направена разлика между емиграционен и имиграционен натиск.
- Не е определено мястото на миграционния натиск в цялостния миграционен процес.
- Не са разгледани индикаторите, чийто данни се обменят всеки месец от страните членки на FRAN (Frontex Risk Analysis Network) по отношение на миграционния натиск.
- Не са разгледани основните миграционни пътища към ЕС.
- При написването на дисертацията не са използвани основни документи като: Frontex. Annual Risk Analysis; годишните доклади на Комисията на ЕС до Европейския парламент и Съвета на ЕС за имиграцията и предоставянето на убежище; Националната стратегия в областта на миграцията, убежището и интеграцията (2011-2020); Националната стратегия за интеграцията на лицата, получили международна закрила в Република България (2014-2020); Стратегията за интегрирано гранично управление на Република България (2014-2017).

4. НАУЧНИ ПРИНОСИ

Приемам долуописаните научни приноси с уговорката, че 2 и 3, както и 4 и 5 могат да се обединят, като по този начин приносите стават 3, като това не намалява тяхната стойност.

1. Направени са пет предложения за конкретни изменения и допълнения на правни норми в действащите нормативни актове и бежанското право.
2. Извършен е аналитичен анализ на международните, европейски и национални законодателства и са разширени познанията по тяхната приложимост във фокуса на съвременните предизвикателства.
3. Анализирани са бежанското право на България и Малта, техните политики, изяснени са основни фактори, които затрудняват процедурите по предоставяне на убежище и международна закрила, направени са изводи за развитостта на

процеса на бежанското право и възможността му за въздействие върху миграционните проблеми, като въз основа на това са изведени и препоръки за усъвършенстване на мерките.

4. Разработена и апробирана е методика, индикаторна рамка и инструменти с правила, препоръчителни за спазване при провеждане политиката за интервюиране на мигранти, в това число и непридружени малолетни и непълнолетни лица, за повишаване ефективността и резултатността.

5. Проведено е изследване за нивото на удовлетвореност на непридружените непълнолетни лица в България и Малта.

6. ПУБЛИКАЦИИ И УЧАСТИЯ В НАУЧНИ ФОРУМИ

Във връзка с дисертационния труд са представени 3 публикации:

- Маркова, К. Институционална политика за бежанците, Наука, образование, сигурност, НБУ, С., 2014 – на английски.
- Маркова, К., Migration Policy of the European Union and the Member States and the Risks to Economic and Security, Сборник доклади 5-th International Conference on Application of Information and Communication Technology and Statistics in Economy and Communication (ICAICTSEE-2015), УНСС – на английски.
- Маркова, К., Геодемография и мотивация за миграция, доклад по Проект за университетска научна проява /форум/ No НИД НП-9/2015 на тема Обучението и изследванията по икономика на отбраната и сигурността – настояще и бъдеще, УНСС – на български.

7. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Считам, че изследванията по дисертацията имат необходимия личен принос на докторанта за подобен род разработка. Основният мотив за това са знанията, качествата които притежава и огромният обем от самостоятелно обработена информация съдържаща се в дисертационния труд. В подкрепа на това е и ясната аргументация в дисертационния труд, логически издържаната структура и достоверност на научните тези. Дисертационния труд е осъществен върху ясно определена проблематика с научна и научно-приложна актуалност.

Той притежава необходимите качества за присъждане на научнообразователната степен доктор.

Предвид достойнствата на дисертационния труд си позволявам да препоръчам даване на ход на процедура по защита за присъждане научнообразователната степен доктор на Клавдия Маркова и гласувам със “ЗА” даване на ход на процедура по защита на дисертацията, като след успешна защита от нейна страна ще гласувам със “ЗА” присъждане на научнообразователната степен доктор.

12.08.2016 г.

доц. д-р Климент Найденов